

Liang Chen , Xiaoming Liu , Hongjie Tang: *Psychology Research and Behavior Management* 2023:16, stránky 1009–1022. Staženo z <http://www.dovepress.com> 27-Mar-2023 . Přel. z angl. Petra Pišlová

Interaktivní účinky rodičovských metod mediace v prevenci kyberšikany mladistvých na sociálních sítích

Tato studie zkoumá hlavní účinky tří rodičovských strategií mediace v prevenci kyberšikany mezi teenagery na sociálních sítích. Jsou jimi aktivní mediace, restriktivní mediace a neinvazivní kontrola.

Průzkum zahrnoval 642 rodičů a 642 jejich dětí ve věku 13–18 let v Číně. Výsledky ukázaly, že kombinace vysoké míry aktivní mediace a neinvazivní kontroly s nízkou mírou restriktivní mediace byla nejúčinnější strategií prevence kyberšikany.

Toto zjištění poskytuje teoretická vodítka pro rodičovské intervence k prevenci kyberšikany mezi teenagery.

ÚVOD

V posledních desetiletích se sociální média používají ve velkém měřítku po celém světě a 71 % dospívajících využívá alespoň jeden z typů sociálních médií. Sociální média umožňují dospívajícím udržovat a rozšiřovat své sociální sítě a propagovat svůj osobní rozvoj, ale také přinášejí teenagerům četná online rizika, jako je kyberšikana.

Rodiče obvykle využívají různé strategie mezilidské komunikace, které se označují jako rodičovská mediace, aby usměrnili používání médií dospívajícími. Četné studie ukázaly, že rodičovská mediace by mohla zkrátit dobu, kterou dospívající tráví na internetu a pravděpodobnost, že se zapojí do online rizik. V současnosti mají rodiče tendenci kombinovat různé strategie mediace, které mohou mít různý vliv na online rizika, jako kyberšikana. Cílem této studie je tedy prozkoumat hlavní a interaktivní účinky různých strategií rodičovské mediace na viktimizaci a páchání kyberšikany mezi dospívajícími.

LITERÁRNÍ ZDROJ

Teorie rodičovské mediace předpokládá, že rodiče používají různé strategie ke zmírnění negativních dopadů médií. Teorie vychází především z účinků médií, teorií zpracování informací a teorií mezilidské komunikace a vysvětluje, jak komunikace mezi rodiči a dospívajícími snižuje nepříznivé účinky médií. Studie rodičovské mediace ukázaly, že média skutečně ovlivňují postoje a chování dospívajících, ale tento účinek může být ovlivněn rodičovskou intervencí. S popularitou televize v 80. letech byly děti vystaveny různým nežádoucím obsahům, jako je násilí a pornografie, které mohly vést k negativním sociálním důsledkům včetně kriminality, materialismu a agresivního chování. Rodiče obecně přijali tři strategie : aktivní mediace (rozhovory s dětmi o sledování televize), restriktivní mediaci (stanovení pravidel pro sledování televize dětmi) a společné sledování televize s dětmi. Bylo zjištěno, že tyto tři strategie účinně snižují nepříznivé účinky sledování televize i využívání internetu, kromě společného sledování (to se nejevilo jako účinné). S rostoucí popularitou sociálních médií se kyberšikana teenagerů na sociálních sítích stala mimořádně častou.

Komunikace na sociálních sítích je mnohem složitější, odráží se v interaktivitě, možnostech uživatele, stylu komunikace a obsahu. Strategie rodičovské mediace v éře sociálních médií musí řešit nejen obsahová rizika, ale také rizika, která vyplývají ze sociálních interakcí.

Rodiče mají možnost procházet účty nebo profily svých dětí na sociálních sítích a kontrolovat jejich stav, což jim umožňuje pohodlně se dozvědět o chování dětí na internetu. Rodiče dokonce považují za nutné projevit zájem o používání sociálních médií dětmi a sami se do sociálních médií zapojují, aby s dětmi komunikovali, poučovali je nebo je kontrolovali.

Mnoho vědců se pokoušelo zkoumat rodičovské mediační strategie v kontextu sociálních médií. Téměř všechny studie zjistily, že k řízení používání sociálních médií dospívajícími se nejčastěji používá aktivní mediace, restriktivní mediace a dohled. Dohled se vztahuje na kontrolu aktivit dětí na sociálních sítích, včetně e-mailů nebo IM účtů, a na instalaci softwaru, který zaznamenává navštívená místa. I když mnoho studií předložilo strategii dohledu, používaly různé termíny, jako je kontrola, dohled a monitorování, na základě toho, do jaké míry rodiče respektují soukromí svých dospívajících. Ho a kol. navrhli, že strategie dohledu zahrnuje dva typy - autoritativní dohled a neinvazivní kontrolu. Autoritářský dohled znamená, že se rodiče přihlašují k účtům svých dětí na sociálních sítích, aby kontrolovali nebo sledovali chování svých dětí na sociálních sítích. Neinvazivní kontrola se týká rodičů, kteří si přidávají své děti do přátel na sociálních sítích, aby mohli procházet informace o svých dětech na sociálních sítích a historii kontaktů při procházení. Rodiče, kteří používají autoritativní

dohled, se mohou přihlásit k účtům svých dětí na sociálních sítích a pomocí monitorovacího softwaru sledovat chování svých dětí na internetu v reálném čase. To však vede k tomu, že děti mají pocit, že bylo narušeno jejich soukromí, což může vést k odporu. Dospívající si obvykle stěžují, že je rodiče nadměrně zbavují osobního prostoru, a s přibývajícím věkem mají tendenci se zásahům rodičů bránit, zvláště když rodičovské řízení používání médií dospívajícími zasahuje do jejich osobní oblasti (např. řízení online vztahů s vrstevníky). Naproti tomu většina dospívajících nevnímá to, že si je rodiče přidávají do přátel, jako narušení soukromí, protože berou na vědomí, že rodiče jsou v jejich sociální síti, a aktivně umožňují rodičům, aby si je přidávali do přátel. Z hlediska správy soukromí při komunikaci mohou dospívající kontrolovat, kdo má přístup k jejich informacím, pomocí nastavení kontroly na sociálních sítích a tento pocit kontroly může způsobit, že hranice soukromí dospívajících budou propustnější a budou aktivněji sdílet informace. Vhodnější strategií dohledu je proto neinvazivní kontrola. Proto jsou rodičovské mediační strategie v éře sociálních médií shrnuty jako aktivní mediace, restriktivní mediace a neinvazivní kontrola.

Strategie rodičovské mediace a kyberšikana

Rodiče mají tendenci kombinovat různé metody mediace. Vyvážená kombinace různých rodičovských strategií může podpořit seberegulaci dospívajících na internetu a jejich autonomii. Předchozí studie se zaměřovaly odděleně, proto jsme navrhli následující výzkumnou otázku:

Jak aktivní mediace, restriktivní mediace a nevtíravá kontrola vzájemně ovlivňují (a) chování dospívajících : páchání kyberšikany a (b) viktimizaci kyberšikany?

MĚŘENÍ

Nezávislé proměnné

Pro měření byla použita sedmibodová škála, kde respondenti odpovídali v rozmezí 1 (vůbec ne) až 7 (velmi často), jak často prováděli určité činnosti.

Aktivní mediace byla měřena pomocí čtyř položek: (a) "Řeknete svému dítěti, které informace může zveřejnit na sociálních sítích"; (b) "Připomenete svému dítěti, aby na sociálních sítích nesdělovalo osobní údaje"; (c) "Řeknete svému dítěti, aby přestalo s jakýmikoliv zážitky na sociálních sítích, pokud se cítí nepříjemně nebo se bojí"; (d) "Vysvětlíte svému dítěti, že existují nebezpečí na sociálních sítích".

Restriktivní mediace byla zjišťována pomocí pěti položek - jak často dotazovaní prováděli následující činnosti: (a) "Omezují druh platformem sociálních médií, které může dítě navštěvovat"; (b) "Stanovit pravidla týkající se přístupu dítěte k sociálním médiím, jako je WeChat, QQ, Weibo atd."; (c) "Omezit druh činností, které může vaše dítě na sociálních médiích vykonávat"; (d) "Omezit množství času, který může vaše dítě trávit na sociálních médiích"; (e) "Omezit používání sociálních médií vašim dítětem pouze pro školní práci".

Neinvazivní kontrola představovala tři položky (a) "Znáte účet(y) svého dítěte na sociálních sítích"; (b) "Kontrolujete profil(y) svého dítěte na sociálních sítích"; (c) "Přidali jste si své dítě do přátel na sociálních sítích, aby jste zkontrolovali, co děti zveřejňují na sociálních sítích".

Závislé proměnné

Viktimizace i páchání kyberšikany byla měřena pomocí třípoložkové škály převzaté ze studie Ybarra et al.⁴⁸. Teenageři byli dotazováni, aby ohodnotili četnost své viktimizace kyberšikanou v posledním roce od 1 (nikdy) do 5 (každý den / téměř každý den) pro následující tvrzení:

(a) "Obdržel jsem od někoho hrubé nebo nepříjemné komentáře, když jsem online"; (b) "Byl jsem terčem pomluv šířených online, ať už byly pravdivé nebo ne"; (c) "Obdržel jsem výhružné nebo agresivní komentáře, když jsem online. Páchání kyberšikany bylo měřeno stejným způsobem, jen otázky směřovaly na posílání komentářů druhým, šíření informací o druhých, posílání výhružných či agresivních komentářů ostatním.

Kontrolní proměnné

Používání sociálních médií bylo měřeno dotazem na průměrné množství času stráveného na sociálních médiích za den o víkendu a ve všední den a tyto dvě položky byly zprůměrovány, aby se vytvořil index pro sociální média. Průměrná doba používání sociálních médií rodiči a dětmi činila 2,67 hodiny (SD = 2,19) a 2,92 hodiny (SD = 2,37). Digitální gramotnost byla měřena pomocí deseti položek, v nichž byli respondenti dotazováni na sedmibodové Likertově škále v rozsahu od 1 (rozhodně nesouhlasím) do 7 (rozhodně souhlasím), nakolik souhlasí s následujícími tvrzeními, jako např: "Vím, jak řešit své vlastní technické problémy".

VÝSLEDKY

Co se týká vzájemného efektu, byl zjištěn významný interakční vliv mezi aktivní mediací, restriktivní mediací a neinvazivní kontrolou na viktimizaci a páchání kyberšikany. Zkoumání

tohoto interakčního efektu ukazuje, že u dospívajících, kterým se dostávalo vysoké míry aktivní mediace, nízké míry restriktivní mediace a vysoké míry neinvazivní kontroly, docházelo k menší viktimizaci i páchání kyberšikany než u těch, kterým se dostávalo jiné kombinace tří rodičovských mediačních strategií. Tato kombinace se tedy ukázala jako nejúčinnější.

DISKUSE

Aktivní mediace podporuje kritické myšlení prostřednictvím rodinného dialogu, zvyšuje povědomí dospívajících o potřebě sebeobrany a pomáhá zlepšovat digitální dovednosti dospívajících a jejich schopnosti pracovat s digitálními technologiemi a reagovat na informace ze sociálních médií, a tím snižuje viktimizaci kyberšikanou. Aktivní mediace navíc přispívá k vytvoření dobrých vztahů mezi rodiči a dětmi. Bere v úvahu rostoucí porozumění dospívajících a jejich samostatnost. Dospívající, jejichž rodiče jim poskytli samostatnost a důvěru, lépe přijímali rodičovské řízení. Vykazovali internalizovanou seberegulaci při používání sociálních médií z vnitřní motivace, čímž snižovali míru viktimizace i páchání kyberšikany.

V dosavadních výzkumech restriktivní mediace ze strany rodičů často nedokázala snížit online rizika pro dospívající. Restriktivní mediace představuje vnímání hrozby pro osobní svobodu a vede k odporu teenagerů a negativnímu hodnocení rodičů. Tato psychologická reaktivita se projevuje tendencí k znovuzískání ohrožených svobod a k většímu zájmu o omezené obsahy. Takto restriktivní řízení nemůže snížit rizika kyberšikany u dospívajících.

Strategie neinvazivní kontroly slouží pouze jako forma ochrany před kyberšikanou psychologické přítomnosti. Nevtrávní (nevměšující se) rodiče neinteragují se svými dětmi a neposkytují jim pokyny a návrhy. Účinná je pouze proti páchání kyberšikany.

Ačkoli jsou mladší generace považovány za "digitální domorodce", nemělo by se předpokládat, že jsou digitálně kompetentní. Několik vědců zjistilo, že dospívající mají značné potíže s vyhodnocováním online informací, ochranou osobních údajů a zachováním soukromí a bezpečnosti na internetu. Kromě toho má neinvazivní kontrola tendenci mít bumerangový efekt. Vysoká míra neinvazivního dohledu může u dospívajících vyvolat pocit útlatku, což vede děti k tomu, že takovou kontrolu obcházejí a skrývají osobní informace. Přestože většina rodičů sleduje aktivity svých dětí na internetu, stále si nejsou dostatečně

vědomí kyberšikany, kterou děti zažívají. Dobře míněné pokusy rodičů sledovat chování svých dětí na internetu neznamenají, že děti jsou ochotné prozradit, co na internetu dělají. Bez pozitivní komunikace mezi rodičem a dítětem může tedy neinvazivní kontrola zvýšit u dospívajících pocit útlaku a vyvolat u nich riziko páchaní kyberšikany. Co se týče interakčních efektů, výsledky ukázaly, že aktivní a restriktivní zprostředkování vzájemně ovlivňovalo viktimizaci a páchaní kyberšikany. Konkrétně aktivní mediace byla účinná při snižování viktimizace a páchaní kyberšikany, ale tento dopad se snižoval s rostoucí mírou restriktivní mediace ze strany rodičů. Je pravděpodobné, že současné používání vysoké míry aktivní mediace a restriktivní mediace může vést k nedůsledné výchově a může být vnímáno jako tendence rodičů k nevyzpytatelnosti a nepředvídatelnosti. Trvalá nedůsledná výchova může nakonec vyústit v takzvanou past posilování nebo donucovací kruh.

Dalším významným zjištěním této studie je, že existuje významný interakční efekt mezi aktivní mediací, restriktivní mediací a neinvazivní kontrolou. Pokud rodiče používají aktivní mediaci, dospívající mají tendenci vnímat, že rodiče doufají, že sociální média používají vhodně. Díky přítomnosti rodičovské autority a otevřené pozornosti stimuluje neinvazivní kontrola subjektivní normy dospívajících. Proto, když rodiče pozorují chování dospívajících na sociálních sítích, mají dospívající tendenci dodržovat normy rodičů a s větší pravděpodobností normalizují své vlastní chování na sociálních sítích. V důsledku toho by se mohlo snížit riziko zapojení do kyberšikany. Pokud se však úroveň nevtíravé kontroly zvyšuje, ale úroveň aktivní mediace je nízká, může vysoká úroveň nevtíravé kontroly zvýšit u dospívajících pocit útlaku a vyvolat riziko kyberšikany, protože dospívající nemohou pochopit a přijmout dohled rodičů bez podrobného vedení a účinné komunikace mezi rodiči a dětmi. Naproti tomu, pokud rodiče uplatňují vysokou míru restriktivní mediace, může neinvazivní kontrola prohloubit negativní účinky, protože dospívající vnímají rodiče uplatňující nevtíravý dohled jako kontrolu dodržování pravidel používání sociálních médií namísto péče o jejich bezpečnost na internetu, což může u dospívajících podnítit psychologickou reaktanci. U mladistvých, kteří jsou silně omezováni, se tak při zvýšení kontroly aktivuje potenciální bumerangový efekt.

Ačkoli se mnoho studií zabývalo různými strategiemi rodičovské mediace na sociálních sítích, v literatuře je málo srovnání rozdílů mezi jednotlivými klasifikacemi. Tato studie posunula teorii rodičovské mediace. Jedná se o první studii, která zkoumá jak hlavní, tak interaktivní účinky tří strategií rodičovské mediace na sociálních sítích, což má značný význam pro literaturu o rodičovské mediaci. Tato studie nabízí praktické výstupy pro rodiče,

pedagogy a provozovatele sociálních médií. Kromě toho by platformy sociálních médií měly vytvořit uživatelsky přívětivé systémy pro interakci mezi rodiči a dětmi. Provozovatelé platformem mohou vypracovat technické pokyny pro rodiče, kteří chtějí komunikovat s dospívajícími, a určit věk a okolnosti, za kterých jsou dospívající nejvíce vnímaví k rodičovským intervencím.

ZÁVĚR

Je zřejmé, že sociální média jsou pro dospívající potenciálně škodlivá. Ačkoli se kyberšikaně věnuje velká pozornost v populárním tisku a ze strany rodičů, žádný výzkum dosud nezkoumal, jak mohou rodičovské mediační strategie vzájemně ovlivňovat viktimizaci i páchaní kyberšikan. Tento výzkum přinesl přesvědčivé důkazy o tom, že aktivní mediace může být užitečná při snižování kyberšikan, a bylo zjištěno, že nejúčinnější metodou je kombinace vysoké míry aktivní mediace, restriktivní mediace na nízké úrovni a vysoké míry neinvazivní kontroly. Rodiče, pedagogové a vědci by měli vzít výsledky v úvahu nejen pro změnu přístupu k ochraně dospívajících na sociálních sítích, ale také jako možný směr dalšího studia.